

Євген Олегович ХАРИТОНОВ,

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
завідувач кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
zharuton@gmail.com,

Олена Іванівна ХАРИТОНОВА,

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
завідувач кафедри інтелектуальної власності та корпоративного права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
lh2512@gmail.com

УДК 347.77:(007:004.738.5)

«ІНТЕРНЕТ-ВІДНОСИНИ» ТА «ІНТЕРНЕТ-ПРАВОВІДНОСИНИ»: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ І СУТНОСТІ

Досліджуються проблеми визначення поняття та сутності категорій «інтернет-відносини» та «інтернет-правовідносини». Доводиться, що вони є частиною більш широкого поняття «ІТ-відносини», під якими розуміється вся сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі створення і використання інформаційних технологій. На такому підґрунті «інтернет-відносини» визначаються як складова частина «ІТ-відносини», сукупність суспільних відносин, що складаються у специфічному середовищі (Інтернет), будучи одночасно «віртуальним феноменом» і проявляючись у бутті суспільства як реальні суспільні відносини. Завдяки своїй подвійній природі вони можуть бути предметом правового регулювання і ставати правовідносинами. Аналізуються визначальні ознаки інтернет-відносин та інтернет-правовідносин: 1) наявність специфічного об'єкту відносин (належ-

ність до ІТ-сфери, або ж «інформаційно-комунікаційної сфери»; 2) специфічний суб'єктний склад відносин. Доводиться, що специфіка «інтернет-відносин», з огляду на особливості їхнього суб'єктного складу, визначається низкою чинників: невизначеністю місцезнаходження сторін, що зумовлює можливі проблеми з правом, що застосовується, а також з реальним виконанням зобов'язань; складністю ідентифікації учасників цих відносин; існуванням віртуальних організацій; залежністю відносин між учасниками мережі від відносин з інформаційними провайдерами. Обґрунтовується висновок, що правовідносини, які виникають в Інтернеті, передусім повинні бути розділені на: 1) правовідносини приватного та публічного права; 2) регулятивні та охоронні правовідносини. При цьому визначальним є загальний поділ правовідносин на ті, що виникають у галузі приватного права, і ті, що виникають у галузі публічного права. Залежно від того, чи є відносини публічно-правовими чи приватноправовими, визначається їхній зв'язок з певною галуззю права, а відтак — те, якими є їхні властивості. Звертається увага ту обставину, що «інтернет-правовідносини» за своєю сутністю є регулятивними правовідносинами. Аргументується висновок, що хоча за своєю сутністю «інтернет-відносини» належать до сфери приватного права, але «інтернет-правовідносини» можуть бути як приватноправовими, так і публічно-правовими.

Ключові слова: Інтернет, мережа, ІТ-право, правовідносини, приватне право, публічне право.

На початку третього тисячоліття інформаційні технології, пов'язані зі всесвітньою мережею (Інтернет), продовжують стрімко розвиватися, результатом чого стало те, що за перше десятиліття ХХІ ст. кількість користувачів у мережі зросла з 350 мільйонів до більше, ніж двох мільярдів [1, с. 10]. Сформувалося покоління «I-Gen» (*Internet Generation*), для якого визначальним є право вільного доступу до кожного інтелектуального продукту в мережі. Разом із тим у «комп'ютеризації суспільства» вбачають загрозу транснаціональної антиутопії, коли Інтернет з інструменту звільнення може перетворитися у небезпечний засіб тотального контролю. При цьому виникає колізія інтересів держави й особи, яка повинна бути вирішена таким чином, аби гарантувати свободу волевиявлення там, де це можливо, і стримувати наступ антиутопії там, де перше неможливе [2].

Завдання юриспруденції полягає в тому, щоб спробувати вирішити проблеми, пов'язані з поширенням у суспільстві інформаційно-комунікаційних технологій або принаймні деякі з них шляхом впорядкування за допомогою правових засобів відносин, що складаються у цій сфері, та узгодженням інтересів їх суб'єктів. Зокрема, про це

йшлося на найбільшій блокчейн-конференції «*Consensus 2017*», котра відбулася наприкінці травня цього року у м. Нью-Йорку [3].

Але для вирішення цих завдань і розробки рекомендацій практичного характеру передусім повинно бути з'ясованою сутність «інтернет-відносин». Останні визначають як частину відносин у віртуальному просторі, учасниками яких є носії суб'єктивних прав та обов'язків у Інтернет [4, с. 8]. Їхню специфіку вбачають у невизначеності місцезнаходження сторін, складнощях ідентифікації учасників відносин у Інтернет, залежності відносин між учасниками в Інтернеті від відносин з інформаційними провайдерами, електронному характері документообігу в мережі [5, с. 72], невизначеності юридичного статусу Інтернету; існуванні віртуальних організацій тощо [6, с. 42–55].

На нашу думку, достатньо згадки про дві визначальні ознаки:

1) специфічний об'єкт відносин (належність до ІТ-сфери, або ж «інформаційно-комунікаційної сфери»;

2) специфічний суб'єктний склад відносин.

Принагідно варто зауважити неточність використання терміна «інтернет-відносини» [6, с. 42–55]. Натомість має йтися про «відносини в Інтернеті», оскільки відносини, що складаються в мережі, існують одночасно з реальними стосунками, віртуально відображаючи останні та співпадаючи з ними за змістом. Віртуальні відносини можна класифікувати за предметним критерієм так само, як і відносини реальні. Отже, в цифровому середовищі після врегулювання їх юридичними нормами виникають правовідносини різної галузевої приналежності: цивільні, адміністративні, фінансові тощо. Крім того, за їх межами залишаються правовідносини, що виникають при порушенні прав і обов'язків суб'єктами, які діють в мережі, — правовідносини цивільної, адміністративної, карної тощо відповідальності. Тому, вживаючи для зручності викладу терміни «інтернет-відносини» та «інтернет-правовідносини», доцільно брати ці терміни в лапки, аби підкреслити їхню умовність.

Специфіка «інтернет-відносин», з огляду на особливості їхнього суб'єктного складу, визначається низкою чинників: невизначеністю місцезнаходження сторін, що зумовлює можливі проблеми з правом, що застосовується, а також з реальним виконанням зобов'язань; складністю ідентифікації учасників цих відносин; існуванням віртуальних організацій; залежністю відносин між учасниками мережі від відносин з інформаційними провайдерами. Таким чином, існує проблема визначення суб'єктного складу правовідносин, що виникають у цифровому середовищі, вирішення якої дозволить встановити особливості правового статусу кожного з видів таких суб'єктів.

Завжди визначеним суб'єктом таких правовідносин є володілець авторських прав. Іншою стороною у зазначених відносинах є користувачі. Існує ще два види суб'єктів відносин, що виникають у мережі: власники інтернет-сайтів, що надають послуги з надання дискового простору для розміщення інформації на сервері, підключеному до

Інтернету, та провайдери, що забезпечують функціонування та використання мережі.

При цьому має значення, чи є інтернет-сайт платним чи безоплатним. Оскільки платний сайт надає послуги за плату, ця діяльність є для нього підприємницькою, і виявити його досить просто. Складніше з тими сайтами, які надають безкоштовні послуги у мережі, оскільки справжнє ім'я, місцезнаходження володільця можуть не відповідати заявленим реєстратору.

Інтернет-провайдери здійснюють лише технічний супровід доступу до інтернет-сайту, що належить клієнту. Залежно від послуг, які надаються, інтернет-провайдери діляться на види: провайдери доступу, кеш-провайдери, провайдери посилань тощо.

У міжнародній практиці та законодавстві різних країн існує три підходи до визначення правового статусу провайдера:

1. «Розширений» — на вимогу правоволодільця провайдер має право контролювати діяльність користувача, на якого було отримано скаргу; згідно з рішенням органу владних повноважень повинен надавати конфіденційну інформацію про користувачів; видаляти піратський контент або блокувати доступ до сайтів, на яких він міститься; на основі рішення суду припиняти доступ порушника до Інтернету (наприклад, Франція, США, КНР, Бразилія). Позитивним моментом використання цього підходу є швидкість реагування на порушення авторських і суміжних прав у Інтернеті, однак він іноді призводить до зловживання та порушення прав осіб на конфіденційну інформацію;

2. «Обмежений» — на вимогу правоволодільця провайдер має право контролювати діяльність користувача, на якого було отримано скаргу, однак розкриття конфіденційної інформації, блокування сайтів та припинення доступу до мережі Інтернет може відбуватися лише на основі рішення суду (наприклад, Канада, ФНР, Великобританія). Є найбільш дієвим та справедливим підходом до вирішення проблеми забезпечення провайдером охорони авторських і суміжних прав у Інтернеті, при цьому з урахуванням права особи на конфіденційність інформації;

3. «Вузкий» — провайдер має право контролювати дії користувачів лише на вимогу державних органів, при цьому розголошення конфіденційної інформації, блокування сайтів та припинення доступу до Інтернету може відбуватися лише на основі рішення суду (наприклад, Україна, Данія). Такий підхід вважається менш ефективним, оскільки не гарантує швидкості реагування на порушення в Інтернеті. Попри це, така модель забезпечення прав авторів та правоволодільців прийнятна, особливо в менш розвинених країнах, оскільки забезпечення провайдерів засобами контролю всіх користувачів Інтернету є фінансово та технічно складною процедурою.

Проблема визначення повноважень Інтернет-провайдерів більшістю країн світу вирішується покладенням на останніх певних функцій, пов'язаних з наглядом та перевіркою діяльності користувачів у Інтернеті. У деяких країнах інтернет-провайдери виконують рішен-

ня державних органів щодо видалення піратського контенту, закриття сайтів, відключення користувача від мережі.

В Україні провайдери не зобов'язані контролювати діяльність користувачів, надавати інформацію про клієнтів (надають лише на підставі рішення суду) і не беруть участі в процесі охорони об'єктів авторського права і суміжних прав від піратства в Інтернеті. Лише провайдери змісту (провайдери, які контролюють наповнення сайтів) мають можливість контролювати інформацію, яка знаходиться на сайті, видаляти таку інформацію. При цьому така діяльність ініціюється лише автором або правовласником та залежить цілком від волі провайдера.

Крім зазначених суб'єктів, на сучасному етапі розвитку технологій, у зв'язку з появою так званого «мережевого мистецтва», з'являються нові невідомі до цього творці об'єктів віртуального (електронного) мистецтва та інформації. Оскільки такі об'єкти можуть створюватися без участі людини, відкритим залишається питання про автора та його правовий статус. У 2009 році четверо американських студентів подали позов про порушення авторських прав шляхом зберігання їх робіт у базі програми. Коледж вимагав від них надання їхніх письмових творів для перевірки у програмі антиплагіату, яка порівнює оцінювану роботу з раніше завантаженими у пошуках ідентичних фрагментів і потім зберігає її з метою перевірки творів у подальшому. Суд дійшов висновку, що програма здійснює один з видів добросовісного користування («*transformative use*») студентських робіт, оскільки таке використання не підпадає під відтворення. Архівовані твори зберігаються на сервері, а співробітники коледжу не читають і не продивляються їх — це робить виключно алгоритм комп'ютерної програми. Оскільки алгоритм не може оцінювати свої дії за критерієм законності / незаконності, відсутнє суб'єктивне ставлення до скоєного діяння, то і воля, як така, теж відсутня. Отже, якщо комп'ютерна програма «читає» твір, і навіть створює резервну копію, порушення немає, бо лише дії людини можна визнати порушенням. Кількість таких прикладів зростає. У зв'язку з бурхливим розвитком інформаційних технологій стає можливим створення нових творів за допомогою комп'ютера і софту. Зокрема можна навести приклад створення таких творів додатком PRISMA, яке змінює фото за допомогою навченої нейромережі. Формально *computer-generated works* створені алгоритмом обробки вхідних даних від користувача або бази даних самої програми [7]. І тут все залежить від того, яким є творчий внесок з боку програми: мінімальним або максимальним. У другому випадку постає питання про автора *computer-generated works*, яке залишається відкритим.

Таким чином, наразі актуальним є визначення кола суб'єктів правовідносин, що виникають у Інтернеті, їх видів, правового статусу тощо.

Відсутність предметної цілісності відносин у Інтернеті дає підстави для висновку про необґрунтованість визнання існування окремих категорій «інтернет-правовідносини», «інтернет-відносини», а тим

більше, «Інтернет-права» як «змішаного» або «комплексного» інституту [4, с. 8], галузь чи підгалузь права або законодавства.

Натомість, має йтися про виникнення у цій сфері регулятивних правовідносин різної галузевої приналежності: цивільно-правових, адміністративно-правових тощо. Що стосується понять «інтернет-відносини», «інтернет-правовідносини», «інтернет-право», то вони, звісно, можуть використовуватися в юридичному побуті, але лише як правові концепти, тобто як вербально виражені сукупності уявлень, понять, знань, асоціацій, емоцій, що виникають у зв'язку з використанням відповідних термінів, супроводжують і характеризують їх [8, с. 10–27].

У кожному разі «інтернет-відносини» (якщо вже використовувати такий термін для позначення сукупності відносин, що складаються в Інтернеті) є лише частиною більш загальної категорії «ІТ-відносини», під якими в першому наближенні можна розуміти всю сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі (в результаті) створення і використання інформаційних технологій.

Таким чином, «ІТ-відносини» є загальною категорією, що включає також і відносини, які складаються в Інтернеті. При цьому «ІТ-відносини» включають також інші «інформаційні», «інформаційно-комунікаційні» відносини, але можуть не бути власне «інформаційними», в точному значенні цього слова, оскільки охоплюють широке коло різноманітних відносин, які регулюються нормами цивільного, господарського, адміністративного законодавства. Зокрема до сфери цивільно-правового регулювання належать відносини надання послуг програмного забезпечення або його розробки, правового захисту web-сторінок і контенту, юридичної допомоги у відкритті ІТ-бізнесу, юридичного аудиту ІТ-компаній, юридичного обслуговування фрілансерів, оформлення та захисту авторських прав і торгової марки в Інтернеті, оформлення договорів купівлі-продажу сайту, домену, бренду тощо; правового забезпечення діяльності інтернет-магазинів; створення і реєстрації юридичних осіб у цій галузі; ліцензійних угод; захисту прав інтелектуальної власності; захисту інформації тощо [9].

На такому підґрунті можемо визначити «інтернет-відносини» як складову частину концепту «ІТ-відносини», сукупність суспільних відносин, що складаються у специфічному середовищі (Інтернет, мережа, цифрове середовище), будучи одночасно «віртуальним феноменом» і проявляючись у бутті суспільства як реальні суспільні відносини. Завдяки своїй подвійній природі вони можуть бути предметом правового регулювання і ставати правовідносинами.

Тут варто згадати позицію, прихильники якої ігнорують різницю між «інтернет-відносинами» та «інтернет-правовідносинами», аргументуючи виправданість такого підходу доцільністю віднесення «інтернет-відносин» до нового типу суспільних відносин, які виникають, змінюються і припиняються в кіберпросторі. Водночас наголошується, що це не правові в чистому вигляді і не фактичні відносини, а

спеціальні зв'язки особливої правової, інформаційної та технічної природи [10; 11; 12].

Зазначене свідчить про важливість встановлення співвідношення категорій «ІТ-правовідносини» та «правовідносини», а також з'ясування особливостей правовідносин, що виникають у інформаційно-комунікаційній сфері.

Розмаїття відносин, які складаються в Інтернеті, створює на практиці істотні незручності при пошуку актів законодавства, що стосуються різних видів таких відносин; пошуку та систематизації норм права, матеріалів практики; субсидіарному застосуванню норм законодавства, застосуванню аналогії закону тощо. Отже, потрібно визначити орієнтири для встановлення кола правовідносин, котрі можна вважати органічно властивими мережі.

Методологічною основою дослідження цього питання, на наш погляд, має бути розрізнення концепту «інтернет-право» (який використовується тут нами з певними застереженнями, зробленими вище) у широкому та вузькому значенні.

Під «інтернет-правом» у широкому значенні ми пропонуємо розуміти всю сукупність норм і правил, які стосуються інформаційно-комунікаційної активності в Інтернеті. Його структура виглядає як достатньо інтегрована система багаторівневого порядку, що включає приватноправові та публічно-правові елементи. Необхідність врахування приватноправового та публічно-правового забарвлення ІТ-відносин має враховуватися, щоб визначити пріоритетність інтересів (приватні чи публічні), а відтак мати можливість встановити мотивацію застосування певних методів правого регулювання. Разом із тим публічно-правові за своєю сутністю відносини можуть складатися і в галузі цивільного права. Наприклад, такими є відносини цивільної відповідальності за шкоду, завдану цивільним правопорушенням у Інтернеті, наслідки чого визначаються безпосередньо нормами законодавства і не можуть бути змінені або припинені за домовленістю.

Під «інтернет-правом» у вузькому значенні пропонуємо розуміти лише ті правові норми, що стосуються правомірної (у тому числі, «юридично-байдужої») діяльності в мережі, передусім, регулятивні норми (переважно — цивільно-правові), що забезпечують функціонування «інтернет-відносин».

Оскільки в публікаціях зустрічається твердження, що правові норми, які регулюють діяльність у мережі, мають змішаний приватно-публічний характер [13, с. 178], розглянемо цю тезу з погляду коректності її застосування щодо «інтернет-правовідносин».

Відзначивши методологічну хибність самого виразу «правові норми ... мають змішаний приватно-публічний характер» (очевидно усе ж таки мається на увазі змішаний приватно-публічний характер актів законодавства), розглянемо, як поєднуються приватноправовий та публічно-правовий підходи при регулюванні «інтернет-відносин».

Передусім, це має значення для встановлення первинності та вторинності таких категорій, як «інтернет-відносини» та «інтернет-правовідносини».

У тому випадку, коли йдеться про правомірну діяльність приватних осіб в Інтернеті, суспільні відносини є первинними щодо правовідносин, оскільки можуть виникати на підставі угоди сторін, внаслідок фактичних дій суб'єктів тощо. На існування цих відносин не впливає наявність або відсутність актів законодавства, бо права та обов'язки сторін таких цивільних відносин мають за основу норми природного права, що забезпечує їхнє включення у правову сферу. Отже, «інтернет-відносини» тут є первинними щодо «інтернет-правовідносин», зумовлюючи характер і зміст останніх.

Однак, коли йдеться про суспільні відносини, пов'язані з публічними інтересами (наприклад, інформаційну безпеку), відповідні «інтернет-відносини» потрапляють у сферу дії публічного права. Оскільки публічне право є продовженням публічної влади і проявом останньої, то воно, як правило, виступає чинником встановлення не тільки правовідносин, але й самих публічних відносин, визначаючи, коли, чому і для чого вони формуються. При цьому «інтернет-відносини» виникають та здійснюються відповідно до приписів правової норми, і саме в цьому проявляється реалізація останньої, перетворення її в акт конкретної поведінки. Під таким кутом зору «інтернет-правовідносини» можуть розглядатися як результат дії норми права, що за формою є індивідуально-визначеним зв'язком уповноважених та зобов'язаних осіб, а за змістом — взаємодією осіб, які реалізують свої права та виконують обов'язки¹.

Таким чином, для визначення співвідношення категорій «інтернет-відносини» та «інтернет-правовідносини», зокрема встановлення їх первинності та вторинності одне щодо одного, вирішальним критерієм є сфера права, до якої вони належать у конкретному випадку. Звідси випливає, що відповідно до розмежування сфери приватного та публічного права слід розрізняти приватні та публічні «інтернет-правовідносини».

Завдання соціального регулювання вирішуються шляхом узгодження інтересів публічних (державних), колективних та приватних. У випадках неефективності соціального регулювання суперечності між цими інтересами можуть поглиблюватись (як це, наприклад, має місце у випадку колізій між правом громадян на інформацію та блокуванням державою шкідливих з погляду інформаційної безпеки сайтів, правами авторів та правами вільного доступу до інформації користувачів Інтернету тощо).

Об'єктами регулятивних «інтернет-правовідносин» є поведінка людей, а також конкретні блага, стосовно яких складаються відносини між людьми: речі, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація тощо. При цьому види регулятивних «інтернет-

¹ Аби не перевантажувати статтю у цій частині посиланнями, обмежимось згадкою про наші публікації, де ці питання розглядалися раніше [14, с. 11–18].

правовідносин», які виникають щодо інформації, залежать від типу останньої. Так, фізичні та юридичні особи, які володіють інформацією професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого характеру, одержаною за власні кошти, або яка є предметом їх професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого інтересу, як правило, самостійно визначають режим доступу до неї, включаючи належність її до категорії конфіденційної, та встановлюють систему захисту. Тобто тут мають місце регулятивні цивільні правовідносини, у яких права й обов'язки їх учасників щодо об'єкту (інформації) визначаються в диспозитивному порядку. Інші правила діють щодо інформації, яка відповідно до закону є державною, комерційною, службовою, професійною таємницею і припускає застосування норм публічно-правового характеру, котрі найчастіше належать до сфери адміністративного права.

Через те, що регулятивні «інтернет-відносини» можуть належати до сфери як приватного, так і публічного права, виникає необхідність розмежування регулятивних цивільних правовідносин та регулятивних адміністративно-правових відносин, з якими пов'язують виконання управлінських функцій.

Порівнюючи названі види правовідносин, передусім, слід згадати таку названу вище рису, властиву публічним правовідносинам, як те, що вони є «первинними» щодо суспільних відносин. Правовідносини у галузі публічного права взагалі, а отже, і в галузі адміністративного права, виникають, змінюються та припиняються тільки на підставі правових норм, що містяться в актах законодавства, які безпосередньо породжують правовідносини і реалізуються через них. Між цими явищами (нормою, встановленою актом адміністративного законодавства, та адміністративно-правовими відносинами) існує причинний зв'язок. Що стосується сфери приватного права, то в ній суспільні відносини можуть опосередковуватися й іншими (не юридичними) нормами. Тому тут можлива ситуація, коли цивільні «інтернет-відносини» сторін взагалі можуть не потребувати правового втручання.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що поміж правовідносин, які виникають в Інтернеті, слід розрізняти:

- 1) відносини приватного та публічного права;
- 2) регулятивні та охоронні відносини.

При цьому визначальним є загальний поділ правовідносин на ті, що виникають у галузі приватного права, і ті, що виникають у галузі публічного права. Залежно від того, чи є відносини публічно-правовими чи приватноправовими, визначається їхній зв'язок з певною галуззю права, а відтак — і те, якими є їхні властивості. Крім того, враховуємо, що «інтернет-правовідносини» за своєю сутністю є регулятивними правовідносинами, типовими переважно для цивільного права.

Зазначені висновки можуть слугувати підґрунтям аналізу сутності правовідносин у сфері Інтернету та їхнього співвідношення з концептами «ІТ-відносини», «ІТ-правовідносини» тощо, знімаючи вод-

ночас питання про доцільність характеристики відносин у цій сфері, як «неправових у чистому вигляді» і як «не суто фактичних» відносин.

Список використаних джерел

1. Шмідт Е., Джаред К. Новий цифровий світ ; [пер. з англ.]. Львів : Літопис, 2015. 361 с.
2. Ассанж Д. Про майбутнє Інтернету / URL : <https://goo.gl/LGLL3i>.
3. Павленко Д. Consensus и право 2017: регуляторные перспективы и вызовы блокчейна [15.06.2017] / URL : <https://goo.gl/QkgvHf>.
4. Рассолов И. М. Право и Интернет: теоретические проблемы : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.14. М., 2008. 210 л.
5. Дмитрик Н. А. Осуществление субъективных гражданских прав с использованием сети Интернет. М. : Волтерс Клувер, 2006. 178 с.
6. Глушков А. В. Проблемы правового регулирования Интернет-отношений : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14. СПб., 2007. 189 л.
7. Томаров I. Механическое пианино и computer-generated works [19/1/2017] / LegalShift. URL : <https://goo.gl/Sj9YXe>.
8. IT-право: поняття та сутність / за ред. О. І. Харитонові, Є. О. Харитонова. Одеса : Фенікс, 2017. 316 с.
9. Бачинський Т. Основи IT-права. Львів : Апріорі, 2016. 136 с.
10. Литвинов Є. П. Правовідносини в інтернет-праві // Часопис Київського університету права. 2013. № 3. С. 145–149.
11. Єфремова К. В. До перспектив правового регулювання інтернет-правовідносин: господарсько-правовий аспект // Право та інноваційне суспільство. 2014. № 1. С. 5–11.
12. Барабаш О. О. Загальна характеристика інтернет-правовідносин // IT-право: проблеми і перспективи розвитку в Україні : зб. матеріалів науково-практичної конференції. Львів : НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 23–28.
13. Енан Р. Є. Правове регулювання відносин у мережі Інтернет // IT-право: проблеми і перспективи розвитку в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції. Львів : НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 172–182.
14. Харитонов Є. О., Харитонова О. І. Цивільні правовідносини. 2-ге вид., перероб. і доп. Одеса : Фенікс, 2011. 456 с.

Надійшла до редакції 10.06.2017

Харитонов Е. О., Харитонова Е. И. «Интернет-отношения» и «интернет-правоотношения»: к определению понятия и сущности

Исследуются проблемы определения понятия и сущности категорий «интернет-отношения» и «интернет-правоотношения». Доказывается, что они являются частью более широкого понятия «ИТ-отношения», под которыми понимается вся совокупность общественных отношений, возникающих в процессе создания и использования информационных технологий. В связи с этим «интернет-отношения» определяются как составная часть «ИТ-отношения», совокупность общественных отношений, складывающихся в специфической среде (Интернет), являясь одновременно «виртуальным феноменом» и проявляясь в бытии общества как реальные общественные отношения. Благодаря своей двойной природе они могут быть предметом правового регулирования и становиться правоотношениями. Анализируются определяющие признаки «интернет-отношений» и «интернет-правоотношений»: 1) наличие специфического объекта отношений (принадлежность к ИТ-сфере, или же «информационно-коммуникационной сфере»); 2) специфический субъектный состав отношений. Доказывается, что специфика «интернет-отношений», учитывая особенности их субъектного состава, определяется рядом факторов: неопределенностью местонахождение сторон, что порождает некоторые проблемы с правом, подлежащим применению, а также с реальным выполнением обязательств; сложностью идентификации участников этих отношений; существованием виртуальных организаций; зависимостью отношений между участниками сети от отношений с информационными провайдерами. Обосновывается вывод, что правоотношения, возникающие в Интернете, прежде всего, должны быть разделены на: 1) правоотношения частного и публичного права; 2) правоотношения регулятивные и охранительные. При этом определяющим является общее разделение правоотношений на возникающие в сфере частного права и возникающие в сфере публичного права. В зависимости от того, являются отношения публично-правовыми или частноправовыми, определяется их связь с определенной отраслью права, а следовательно — их свойства. Обращается внимание то обстоятельство, что «интернет-правоотношения» по своей сути являются регулятивными правоотношениями. Аргументируется вывод, что хотя по своей сути «интернет-отношения» принадлежат к сфере частного права, но могут быть как частноправовыми, так и публично-правовыми.

Ключевые слова: Интернет, сеть, ИТ-право, правоотношения, частное право, публичное право.

Kharytonov, Ye. O.; Kharytonova, O. I. «Internet relationships» and «Internet Legal Relationships»: Defining the Concept and Essence

In this article problems of determination of a concept and an entity of categories «Internet relations» and «Internet legal relationship» are researched. It is justified that they are a part of wider concept «IT-relations» which are understood as all set of the public relations which arise in the course of creation and use of information technologies. Proceeding from specified, «Internet relations» are defined as a component of «IT-relations», set of the public relations which arise in the specific environment (Internet), being at the same time «the virtual phenomenon» and being shown in life of society as the real public relations. Thanks to their double nature they can be a subject of legal regulation and become legal relationship. Defining signs of «Internet relations» and «Internet legal relationship» are analyzed: 1) existence of a specific object of the relations (belonging to the IT-sphere or, «the information and communication sphere»; 2) specific subject composition of the relations. It is justified that specifics of «Internet relations», considering features of their subject composition, are defined by a row of factors: uncertainty of a location of the sides that predetermines possible problems with determination of the legislation and also with real execution of obligations; complexity of identification of participants of these relations; existence of the virtual organizations; dependence of the relations between participants of the Network on the relations with information providers.

Keywords: *Internet, Network, IT-right, legal relationship, private law, public law.*

